

ISSN 2307-5740
DOI: 10.31891/2307-5740

Науковий журнал

ВІСНИК

**Хмельницького
національного
університету**

Економічні науки

2019, № 4, Том 2

Scientific journal

HERALD

of Khmelnytskyi National University

Economic sciences

2019, Issue 4, Part 2

Хмельницький 2019

ВІСНИК

Хмельницького національного університету

Затверджений як фахове видання

Постановою президії ВАК України від 12.05.2015 № 528

(<http://old.mon.gov.ua/ua/activity/563/perelik-naukovikh-fakhovikh-vidan/6797/>)

Засновано в липні 1997 р.

Виходить 6 разів на рік

Хмельницький, 2019, № 4, Том 2 (272)

**Засновник і видавець: Хмельницький національний університет
(до 2005 р. — Технологічний університет Поділля, м. Хмельницький)**

Наукова бібліотека України ім. В.І. Вернадського http://nbuv.gov.ua/j-tit/Vchnu_ekon

Журнал включено до наукометричних баз:

Index Copernicus <http://jml2012.indexcopernicus.com/i++i++i++p4539,3.html>

Google Scholar <http://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=nDupjDAAAAAJ>

РИНЦ http://elibrary.ru/title_about.asp?id=37652

Головний редактор **Войнаренко М. П.**, д. е. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії наук України, проректор з науково-педагогічної та наукової роботи, перший проректор Хмельницького національного університету

Заступник головного редактора. **Нижник В. М.**, д. е. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, проректор з науково-педагогічної роботи Хмельницького національного університету

Голова редакційної колегії серії «Економічні науки» **Гуляєва В. О.**, завідувач відділом інтелектуальної власності і трансферу технологій Хмельницького національного університету

Відповідальний секретар **Гуляєва В. О.**, завідувач відділом інтелектуальної власності і трансферу технологій Хмельницького національного університету

Члени редколегії серії «Економічні науки»

Войнаренко М. П., д. е. н.; Альохін О. Б., д. е. н.; Асаул А. М., д. е. н. (Російська Федерація); Бондаренко М. І., к. е. н.; Васильківський Д. М., д. е. н.; Ведерніков М. Д., д. е. н.; Вишківська Зофія, д. е. н. (Польща); Геєць В. М., д. е. н.; Гончар О. І., д. е. н.; Григоров П. М., д. е. н.; Джалагонія Давід, проф. (Грузія); Диха М. В., д. е. н.; Дудко В. М., д. е. н. (Російська Федерація); Журба І. Є., д. е. н.; Завгородня Т. П., д. е. н.; Замазій О. В., д. е. н.; Євдокимов В. В., д. е. н.; Йохна М. А., д. е. н.; Ковальчук С. В., д. е. н.; Кулинич Р. О., д. е. н.; Лук'янова В. В., д. е. н.; Ляшенко О. М., д. е. н.; Любохинець Л. С., к. е. н.; Матюх С. А., к. е. н.; Мікула Н. А., д. е. н.; Микитенко В. В., д. е. н.; Мороз О. В., д. е. н.; Нижник В. М., д. е. н.; Олуйко В. М., д. н. держ. упр.; Орлов О. О., д. е. н.; Рудніченко Є. М., д. е. н.; Савіна Г. Г., д. е. н.; Семікіна М. В., д. е. н., Скоробогата Л. В., к. е. н.; Стадник В. В., д. е. н.; Тельнов А. С., д. е. н.; Ткаченко І. С., д. е. н.; Троціковські Тадеуш, к. е. н. (Польща); Тюріна Н. М., к. е. н.; Філіппова С. В., д. е. н.; Хрущ Н. А., д. е. н.; Церуйова Тетяна, д. е. н. (Словакія); Череп А. В., д. е. н.; Чорна Л. О., д. е. н.

Технічний редактор

Кравчик Ю. В., к. е. н.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Хмельницького національного університету, протокол № 1 від 29.08.2019

Адреса редакції: Україна, 29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11, Хмельницький національний університет
редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету"
☎ (0382) 67-51-08
e-mail: Visnyk.khnu@gmail.com
web: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik>
http://lib.khnu.km.ua/visnyk_tup.htm

Зареєстровано Міністерством України у справах преси та інформації.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 9721 від 29 березня 2005 року (перереєстрація)

© Хмельницький національний університет, 2019
© Редакція журналу "Вісник Хмельницького національного університету", 2019

ЗМІСТ

АНДРУШКІВ Б. М. НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	7
БОНДАРЧУК М. К., ДЖУРИК Х. Б. МОДЕЛЮВАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ БЮДЖЕТУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	11
ВАКУЛЕНКО І. А. ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗГОРТАННЯ РОЗУМНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ МЕРЕЖ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ МОДЕЛІ ЗРІЛОСТІ СМАРТ-МЕРЕЖІ (IBM SMART GRID MATURITY MODEL, SGMM)	16
ГАМОВА О. В. МЕТОДИ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАШИНОБУДУВАННЯ	20
ГОНЧАРЕНКО Т. П. СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ФАКТОРІВ НЕПРЯМОГО ВПЛИВУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА БАНКУ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДУ PEST-АНАЛІЗУ	25
ДАЦЕНКО Г. В. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	34
КРИМОВА М. О. ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: ХАРАКТЕР, ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ РЕГУЛЮВАННЯ	38
КУЦ Л. Л., ОМЕЛЬЯНЧУК Ю. М. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	42
НИЖНИК В. М. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ НА ОСНОВІ МОНІТОРИНГУ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	49
ПАВЛИК В. В., ПІМОНЕНКО Т. В. РОЗРИВИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ: ПЕРЕДУМОВИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ МІНІМІЗАЦІЇ	53
ДУДЧЕНКО В. Ю. ОЦІНЮВАННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ	59
БОЧКО О. Ю. ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ ЕМОЦІЙНОГО МАРКЕТИНГУ В СУЧАСНОМУ ІНТЕРНЕТ СЕРЕДОВИЩІ	63
ПРИШЛЯК К. М. ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ	67
РУБАНОВ П. М. АНАЛІЗ СУТНОСТІ FINTESCH ІННОВАЦІЙ	73
ЧЕРЕП А. В., ЗЕЛЕНОВА А. А. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ВАРТОСТІ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	77
САКУН О. С. ІНВЕСТИЦІЙНА ОСНОВА СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	82

ЗАЛУЦЬКА Х. Я. ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ БІЗНЕС ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА ЧЕРЕЗ ЇХ ВЗАЄМОПРИЙНЯТЛИВІСТЬ	276
СЕКІРОЖ Я. В. МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	282
ЮХМАН Я. В. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ АДАПТАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	288
ПРИГУНОВ О. В. «ІДЕАЛЬНА МОДЕЛЬ» НАВЧАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПІДРОЗДІЛУ В СИСТЕМІ ОЦІНЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗВО	292
БОРИСОВА Т. М. ГЛОБАЛЬНА КОНКУРЕНЦІЯ: РОЛЬ ТА МІСЦЕ У СИСТЕМІ МАРКЕТИНГОВОГО КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА	298
ДИБЧУК Л. В. ФОРМУВАННЯ КОМПЛЕКСУ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ НА ЗАСАДАХ МАРКЕТИНГУ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН	302
СВІСТУНОВ О. С. ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ОНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ	308
СЕЛЮТІН С. Т. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТВАРИННИЦТВА	312
ПИЩЕНКО О. В. ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА	317
ФІЛПОВА Н. В. ФІНАНСУВАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН	324
ДУДЯК Н. В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН – ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНО ЕФЕКТИВНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	328
ПЕРЕВОЗНИК А. В., КРАСНОВА І. В. СУТНІСТЬ ТА ОЗНАКИ ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ	332
МАКАРЕНКО С. М. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	338
ЛИТВИНЕНКО О. К. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СУТНОСТІ ВАРТОСТІ БАНКУ	343
ХОДАКЕВИЧ С. І., ШЕВАЛДІНА В. Г., НІКІТІН А. В. КОГЕРЕНТНІСТЬ РИЗИКІВ ТА ДЕРИВАТИВІВ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ	347
ШМУЛЕВИЧ П. В. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	352

УДК 338.24:658.155

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-272-4-2-338-242

МАКАРЕНКО С. М.
Херсонський державний університет

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено факторні моделі оцінювання платоспроможності підприємства. Виконано всебічний аналіз фінансового стану провідного підприємства переробної промисловості Херсонщини. Оцінено рівень його платоспроможності та ступень можливого банкрутства за методиками, заснованими на аналізі ліквідності балансу підприємства, показнику Конана-Гольдера, моделях Альтмана, Лису, Терещенка та Таффлера. Встановлено, що для своєчасного розпізнання передкризових ситуацій та виявлення проблем, пов'язаних з основними сферами життєдіяльності підприємства, необхідно запровадити обґрунтований науково-методичний підхід, який дозволить здійснити оцінювання платоспроможності підприємства не лише у динаміці останніх звітних періодів, а й з урахуванням аналогічних показників провідних підприємств галузі.

Ключові слова: менеджмент, промисловість, платоспроможність, ймовірність банкрутства, економічні ризики

МАКАРЕНКО С.
Kherson State University

MODELING OF PROCESSES OF RISK ASSESSMENT OF ECONOMIC ACTIVITY OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Any economic system operates in conditions of uncertainty, which, in turn, determines the probability of risk. The lack of complete information, the existence of opposing trends, elements of chance and other economic conditions of management cause difficult predictability of the management process, as most management decisions are made in conditions of uncertainty and economic risk.

The purpose of the article is to study the theoretical and methodological and applied principles for assessing the solvency of industrial enterprises and to develop a scientific and methodological approach to determining the place of an individual enterprise in the overall risk rating of financial and economic activities

This article studies the factor models of the assessment of the solvency of the enterprise. Based on the analysis of existing strategies, methods and techniques of risk management, in order to achieve the optimal ratio between profit and business risks, reduce possible negative consequences for the results of enterprises in making erroneous decisions for various reasons, identified basic approaches to economic risk management. A comprehensive analysis of the financial condition of the leading enterprise in the processing industry of Kherson region has been performed. The level of its solvency and the degree of possible bankruptcy were assessed according to methods based on the analysis of the liquidity of the company's balance sheet, Conan-Holder index, Altman, Lys, Tereshchenko and Taffler models. It is established that for timely recognition of pre-crisis situations and identification of problems related to the main areas of the enterprise, it is necessary to introduce a sound scientific and methodological approach that will assess the solvency of the enterprise not only in the dynamics of recent reporting periods, but also similar indicators of leading enterprises of the industry.

Keywords: management, industry, solvency, probability of bankruptcy, economic risks.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Будь-яка економічна система функціонує в умовах невизначеності, що, у свою чергу, зумовлює вірогідність ризику. Відсутність повної інформації, існування протидіючих тенденцій, елементи випадковості та інші економічні умови господарювання обумовлюють важко-прогнозованість процесу управління, оскільки більшість управлінських рішень приймаються в умовах невизначеності та економічного ризику.

Наявність ризику змушує підприємців виробляти певну стратегію поведінки в ринковій економіці. Вона полягає не у пошуку напрямку діяльності зі заздальгідь відомим результатом, без ризику, а в умінні своєчасно його відчутти, правильно оцінити, розробити заходи щодо зменшення рівня ризику або навіть підвищення результативності діяльності підприємства. Процвітання і крах, підйом і банкрутство – це наслідки відповідно ефективного та неефективного управління ризиком. Приймаючи будь-яке рішення підприємець повинен враховувати міру ризику в кожному конкретному випадку. Без врахування зазначеного ведення бізнесу є небезпечним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій з означеної проблеми. Дослідженню проблем, що пов'язані з моделюванням процесів оцінювання ризиків фінансово-господарської діяльності промислових підприємств, присвячені напрацювання О. В. Кучмєй [2], Н. М. Олійник [3], А. В. Матвійчук [4], А. Ю. Погребняк [6], І. В. Троц [7], В. І. Чібісова [8] та інших представників наукової спільноти й органів державної влади.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на вагомий напрацювання, залишаються проблеми, що потребують додаткового наукового аналізу, особливо щодо розроблення узагальненого науково-методичного підходу стосовно оцінювання платоспроможності та визначення найменш ризикованого підприємства з найвищим рівнем інвестиційної привабливості.

Формулювання цілей дослідження. Головною метою цієї роботи є дослідження теоретично-методичних та прикладних засад щодо оцінювання платоспроможності промислових підприємств і розроблення науково-методичного підходу стосовно визначення місця окремого підприємства у загальному рейтингу ризикованості фінансово-господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Управління економічними ризиками стає однією з важливих умов забезпечення ефективної діяльності підприємства на ринку. Разом з тим проведений аналіз господарської діяльності промислових підприємств Херсонської області свідчить про те, що у багатьох випадках застосування підходів управління економічним ризиком відбувається не задля підвищення ефективності діяльності підприємства, а для створення псевдо-іміджу менеджменту підприємства, який використовує найсучасніші підходи ризик-менеджменту та інших економічних теорій. Деякі управлінці використовують підходи ризик-менеджменту, сподіваючись швидко підвищити рівень конкурентоздатності власного підприємства.

На основі аналізу існуючих стратегій, методів і прийомів ризик-менеджменту, з метою досягнення оптимального співвідношення між прибутком і ризиками господарської діяльності, а також для зменшення можливих негативних наслідків щодо результатів діяльності підприємств при ухваленні помилкових з різних причин рішень, на рисунку 1 відобразимо запропоновані підходи до управління економічними ризиками.

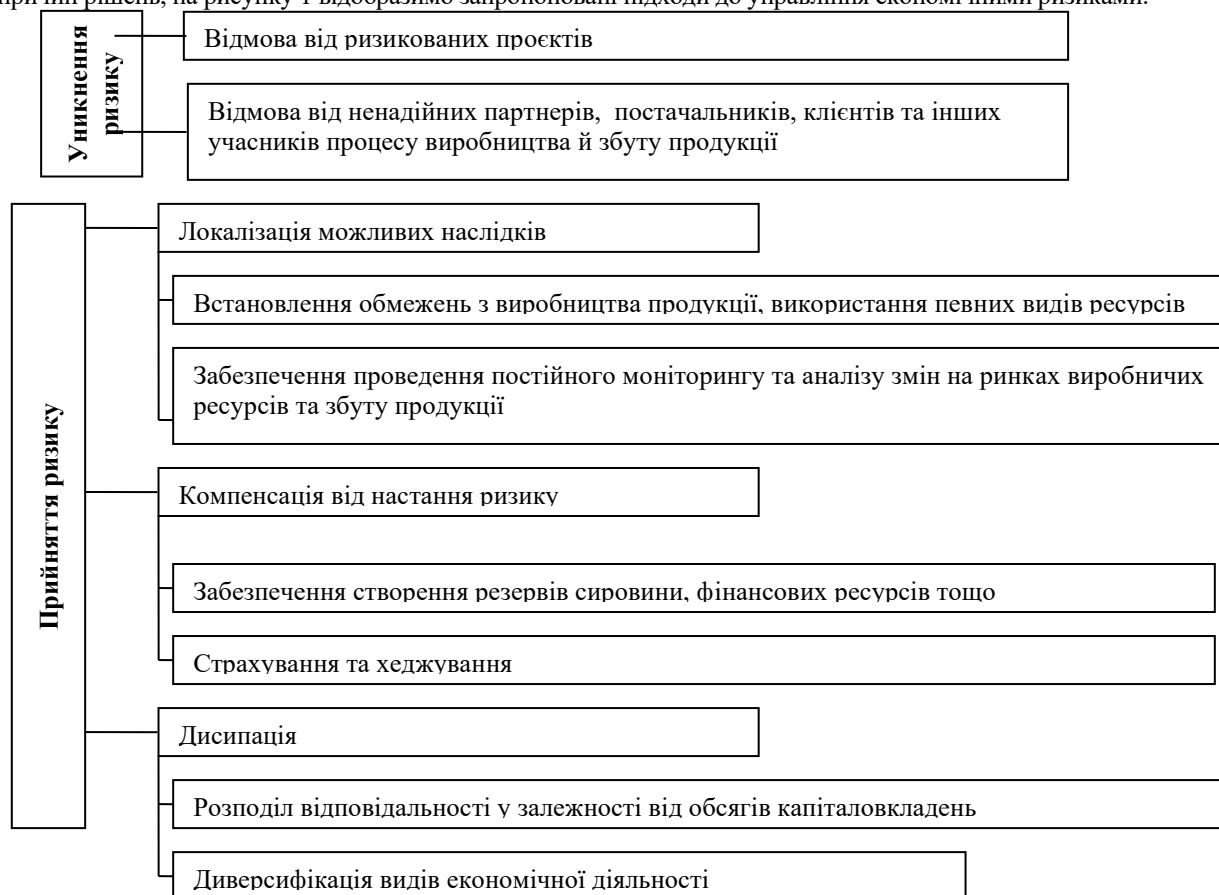

Рис. 1. Підходи до управління економічними ризиками

*Джерело: побудовано автором на підставі [3]

Для вирішення основних проблем практичного впровадження управління ризиками в систему управління промисловим підприємством з урахуванням необхідності застосування нової концепції управління ризиками, що дозволить врахувати інтереси підрозділів підприємства, необхідно розробити загальний алгоритм формування та організації процесу управління ризиками в системі управління підприємством.

У процесі управління ризиками на підприємстві необхідно забезпечити вирішення наступних завдань: здійснення розпізнання передкризових ситуацій, від чого залежить можливе запобігання кризи; виявлення проблем, пов'язаних з основними сферами життєдіяльності підприємства, які включають комплекс проблем фінансово-економічного характеру; визначення ймовірностей настання кризових ситуацій та розроблення оптимальних варіантів поведінки підприємства, розроблення комплексу управлінських рішень щодо мінімізації наслідків настання кризової ситуації; вирішення проблем, пов'язаних з конфліктами і селекцією персоналу, проблем банкрутства і санації підприємства [3].

Для формування ефективної стратегії управління ризиками фінансово-господарської діяльності вітчизняних промислових підприємств необхідно забезпечити запровадження дієвого механізму оцінювання

платоспроможності підприємства у динаміці останніх звітних періодів із урахуванням нормативних та середньогалузевих значень у регіоні та країні у цілому. Найбільш розповсюдженими методиками оцінювання рівня платоспроможності та виявлення ступеня можливого банкрутства є методиками, засновані на аналізі ліквідності балансу підприємства, показнику Конана-Гольдера, моделях Альтмана, Лису, Терещенка та Таффлера [2]. Також особливої уваги заслуговують методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затвержені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 року № 14 [5].

На прикладі ПрАТ «Південна винокурня» (м. Олешки, Олешківський район, Херсонська область), провідного підприємства переробної промисловості Херсонщини, що спеціалізуються на виробництві напоїв, відомих як в Україні, так і за кордоном, проведено аналіз ліквідності балансу за підсумками 2013–2018 років (таблиця 1).

Таблиця 1

Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Південна винокурня»

Показники	Роки, тис. грн					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Актив						
Разом по першій групі	1980,5	5262,5	6922,0	5072,5	15682,5	19388,0
Разом по другій групі	43655,5	65083,5	101665,5	140977,0	161148,0	134976,5
Разом по третій групі	29325,5	42421,0	52221,0	65644,0	82494,0	103141,0
Разом по четвертій групі	5196,5	4872,5	4633,0	9149,5	13982,5	14088,5
Пасив						
Разом по першій групі	60502,5	83782,0	99287,5	122123,5	161088,0	159498,0
Разом по другій групі	5438,0	16133,5	47122,0	75079,5	81113,5	77405,5
Разом по третій групі	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Разом по четвертій групі	14217,5	17724,0	19032,0	23640,0	31105,5	34690,5
Ліквідність балансу						
$A_1 > P_1$	-	-	-	-	-	-
$A_2 > P_2$	+	+	+	+	+	+
$A_3 > P_3$	+	+	+	+	+	+
$A_4 < P_4$	+	+	+	+	+	+

*Джерело: розраховано автором за даними [1]

Отримані у таблиці 1 результати свідчать про те, що на ПрАТ «Південна винокурня» є хронічна неліквідність балансу по першій групі, тобто наявні абсолютно ліквідні активи (грошові кошти в касі та на рахунках у банку) не можуть забезпечити покриття зобов'язань, терміни повернення яких вже наступили. Тобто, у разі порушення термінів реалізації кінцевої продукції та умов оплати за неї, підприємство може не розрахуватися за терміновими поточними зобов'язаннями і буде вимушене звернутися за додатковими кредитними ресурсами (здійснити перекредитування), тим самим збільшивши витрати на виробництво продукції, що при незмінній ціні (зафіксованій у контрактах чи з урахуванням наявного рівня платоспроможності потенційної групи споживачів) призведе до зменшення обсягу чи навіть отримання від'ємного фінансового результату до оподаткування.

У таблиці 2 проведемо оцінювання рівня платоспроможності ПрАТ «Південна винокурня» за допомогою показника Конана-Гольдера, моделей Альтмана, Лису, Терещенка та Таффлера.

Отримані результати дослідження щодо оцінювання рівня платоспроможності та визначення можливої ймовірності банкрутства ПрАТ «Південна винокурня» свідчать про їх неузгодженість. Зазначене не дозволяє визначити реальний стан справ, так як кожна із запропонованих методик заслуговує на увагу та можливе впровадження у практику управлінської діяльності вітчизняними підприємствами переробної промисловості.

Для проведення повноцінної оцінки та визначення найменш ризикованого підприємства з найкращою інвестиційною привабливістю необхідно порівняти отримані результати з аналогічними середньогалузевими показниками. Для цього пропонуємо скористатися методикою, розробленою у наукових дослідженнях [9], яка враховує рівні коливань показників у середині досліджуваної групи підприємств.

Потрібно враховувати, що за усіма методиками, окрім показника Конана-Гольдера, зростання коефіцієнту Z свідчить про зменшення ризикованості для ведення бізнесу і для обчислення відносних відхилень використовується наступна формула:

$$Z_j = \frac{X_{\max} - X_{ij}}{X_{\max} - X_{\min}}, \quad (1)$$

де Z_j – відносне відхилення i показника j підприємства від максимальних та мінімальних значень даного показника інших досліджуваних підприємств галузі;

X_{ij} – значення i -го показника j -го підприємства;

X_{\max} – максимальне значення i -го показника;

X_{\min} – мінімальне значення i -го показника.

Таблиця 2

Оцінювання рівня платоспроможності ПрАТ «Південна винокурня» за підсумками 2013–2018 років

Показники	Роки					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Модель Альтмана						
X ₁	0,1125	0,1092	0,087	0,0656	0,0627	0,0759
X ₂	0,0222	0,0479	0,0446	0,0554	0,061	0,0641
X ₃	0,1813	0,1991	0,3088	0,4021	0,3381	0,4001
X ₄	0,2156	0,1774	0,13	0,1199	0,1284	0,1464
X ₅	1,3160	1,1698	1,0203	1,5194	1,2855	1,3164
Z _a	2,2084	2,1303	2,2832	3,073	2,6375	2,9041
Ймовірність банкрутства	висока	висока	висока	низька	висока	можлива
Показник Конана-Гольдера						
X ₁	0,4202	0,5119	0,5969	0,5542	0,4379	0,3778
X ₂	0,1774	0,1507	0,115	0,107	0,1138	0,1277
X ₃	0,0052	0,0188	0,0827	0,0546	0,0416	0,0351
X ₄	0,4284	0,444	0,5531	0,5639	0,566	0,7374
X ₅	0,2204	0,2344	0,3489	0,4503	0,3815	0,4587
Z _{кг}	0,0227	0,0533	0,1137	0,0610	0,0462	0,0265
Вірогідність затримки платежів, %	80-90%	90-100%	90-100%	90-100%	80-90%	80-90%
Модель Лису						
X ₁	0,9352	0,9586	0,972	0,9586	0,9488	0,9481
X ₂	0,1813	0,1991	0,3088	0,4021	0,3381	0,4001
X ₃	0,0222	0,0479	0,0446	0,0554	0,0610	0,0641
X ₄	0,2156	0,1774	0,13	0,1199	0,1284	0,1464
Z _л	0,0771	0,0816	0,0923	0,1007	0,0945	0,1003
Ймовірність банкрутства	низька	низька	низька	низька	низька	низька
Модель Терещенка						
X ₁	1,5997	1,3773	1,153	1,7015	1,4506	1,5091
X ₂	1,2156	1,1774	1,13	1,1199	1,1284	1,1464
X ₃	0,0373	0,0342	0,015	0,0191	0,017	0,0117
X ₄	0,0284	0,0292	0,0147	0,0126	0,0132	0,0089
X ₅	0,278	0,3083	0,3094	0,1956	0,2348	0,1475
X ₆	1,316	1,1698	1,0203	1,5194	1,2855	1,3164
Z _т	3,2268	2,8576	2,2382	3,1066	2,7014	2,693
Ймовірність банкрутства	низька	низька	низька	низька	низька	низька
Модель Таффлера						
X ₁	0,1066	0,0792	0,1178	0,1161	0,0778	0,0399
X ₂	1,1368	1,1286	1,0983	1,0735	1,0707	1,087
X ₃	0,8226	0,8493	0,885	0,893	0,8862	0,8723
X ₄	0,2156	0,1774	0,13	0,1199	0,1284	0,1464
Z _{тф}	0,3868	0,37	0,3853	0,381	0,3605	0,3429
Ймовірність банкрутства	низька	низька	низька	низька	низька	низька

* Джерело: розраховано автором за даними [1]

Для обчислення відносних відхилень щодо показника Конана-Гольдера пропонується використовувати формулу, відповідно до якої зниження показника є бажаним результатом діяльності з ризик-менеджменту на підприємстві. Тобто:

$$Z_j = \frac{X_{ij} - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}}, \quad (2)$$

Під час оцінювання ефективності ризик-менеджменту на підприємстві будемо вважати, що кожна із запропонованих методик, враховуючи їх загальне визнання на вітчизняному та зарубіжному науковому та бізнес-рівні, буде мати однаковий рівень впливу на загальний результативний показник. Таким чином, під час визначення загального середнього індексу ризикованості запропоновано скористатися формою середньоарифметичної простої.

Використовуючи формули 1 та 2, у таблиці 3 наведено узагальнений рейтинг місць досліджуваних підприємств переробної промисловості (ПрАТ «Південна винокурня», ПрАТ «Князя Трубецького», ПАТ «Коблево», ПрАТ «Дім марочних коньяків «Таврія», ПрАТ «Кременчуцький міськмолочозавод») за ефективністю ризик-менеджменту за підсумками 2013–2018 років.

Запропонований науково-методичний підхід щодо визначення рейтингу підприємств переробної промисловості за ефективністю ризик-менеджменту дозволяє не лише оцінити ефективність ризик-менеджменту та розрахувати ймовірність настання кризових ситуацій на підприємстві з використанням провідних методик, а й забезпечити порівняння та узагальнення проведених розрахунків із урахуванням середньогалузевих значень аналогічних за видом фінансово-господарської діяльності провідних підприємств.

Таблиця 3

Рейтинг підприємств переробної промисловості за ефективністю ризик-менеджменту

Підприємство	Місце						Відхилення показника 2018 року від показника:	
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2013 року	2017 року
ПрАТ «Південна винокурня»	4	5	5	4	2	2	-2	0
ПрАТ «Князя Трубецького»	5	4	1	2	4	4	-1	0
ПАТ «Коблево»	3	3	4	1	1	3	0	2
ПрАТ «Дім марочних коньяків «Таврія»	2	2	2	5	5	5	3	0
ПрАТ «Кременчуцький міськмолкозавод»	1	1	3	3	3	1	0	-2

*Джерело: розраховано автором

Висновки. Результати проведених досліджень свідчать про те, що у сучасних умовах ведення бізнесу та обмеженості джерел фінансування для розвитку, ключовим завданням є розроблення інноваційної стратегії розвитку, яка забезпечила б максимально ефективне використання наявних виробничих ресурсів з урахуванням нестабільного внутрішнього та зовнішнього бізнес-середовища. Для своєчасного розпізнання передкризових ситуацій та виявлення проблем, пов'язаних з основними сферами життєдіяльності підприємства, необхідно запровадити обґрунтований науково-методичний підхід, що дозволить здійснити оцінювання платоспроможності підприємства не лише у динаміці останніх звітних періодів, а й з урахуванням аналогічних показників провідних підприємств галузі.

Література

1. Фінансова звітність підприємств. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. URL: <https://smida.gov.ua>.
2. Кучмей О. В. Моделювання ймовірності банкрутства підприємства (на прикладі ПАТ «Будівельна корпорація «УКРБУД»). Ефективна економіка. 2017. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6037>.
3. Макаренко С. М., Олійник Н. М. Бізнес-планування: навч.-метод. посіб. для студ. спец. 073 «Менеджмент» рівня вищої освіти «бакалавр». Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. 224 с.
4. Матвійчук А. В. Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосуванням теорій нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінантного аналізу. Вісник НАН України. 2010. № 9. С. 24–46.
5. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: наказ Міністерства економіки України від 19 січня 2006 року № 14. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Text>.
6. Погребняк А. Ю. Порівняльний аналіз методик оцінки ймовірності банкрутства в системі антикризового управління на підприємстві. Бізнес Інформ. 2014. №7. С. 344–352.
7. Троць І. В. Визначення поняття банкрутства та причини його виникнення у сучасних умовах розвитку. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2011. Вип. 5 (2). С. 221–228.
8. Чібісова В. І. Методи оцінки і прогнозування банкрутства підприємств. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2012. Вип. 22 (2). С. 389–394.
9. Tyukhtenko N. A., Makarenko S. M. Economic and mathematic models for staff planning at enterprises of all ownership forms. Актуальні проблеми економіки. Науковий економічний журнал. № 1 (175). 2016. Р 435–442.

References

1. Financial statements of enterprises. Stock market infrastructure development agency of Ukraine. Available at: <https://smida.gov.ua>. (accessed 4 January 2019).
2. Kuchmei O. V. (2017). Modeling of business bankruptcy probability (evidence from UKRBUD construction corporation pjsc). *Efektivna ekonomika*, no. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6037>. (accessed 4 January 2019).
3. Makarenko S. M. & Oliinyk N. M. (2017). *Biznes-planuvannia [Business planning]: navchal'no-metodychnyj posibnyk dlia studentiv spetsial'nosti 073 "Menedzhment", TOV "VKF "STAR" LTD*, Kherson (in Ukrainian).
4. Matvijchuk A. V. (2010) Modeling financial sustainability of enterprises using theories of fuzzy logic, neural networks and discriminant analysis. *Visnyk NAN Ukrainy*, no. 9, pp. 24–46 (in Ukrainian).
5. Methodical recommendations for identifying signs of insolvency of the enterprise and signs of actions to conceal bankruptcy, fictitious bankruptcy or bankruptcy, which are approved: order Ministry of Economy of Ukraine. *Verkhovna Rada Ukrainy*. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Text> (accessed 4 January 2019).
6. Poghrebnyak A. Ju. (2014) Comparative analysis of methods for assessing the probability of bankruptcy in the system of crisis management in the enterprise". *Biznes inform*, no. 7, pp. 344–352 (in Ukrainian).
7. Trots I. V. (2011) Definition of the concept of bankruptcy and the reasons for its occurrence in modern developmental conditions. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu*, vol. 5 (2), pp. 221–228 (in Ukrainian).
8. Chibisova V. I. (2012). Methods of estimation and forecasting of bankruptcy of enterprises. *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsionalno tekhnichnoho universytetu*, vol. 22 (2), pp. 389–394 (in Ukrainian).
9. Tyukhtenko N. A. & Makarenko S. M. (2016). Economic and mathematic models for staff planning at enterprises of all ownership forms. *Actual problems of economics*, vol. 1, no 175, pp. 435–442 (in Ukrainian).

За зміст повідомлень редакція відповідальності не несе

Підп. до друку 29.08.2019. Ум. друк. арк. 41,17. Обл.-вид. арк. 37,56
Формат 30x42/4, папір офсетний. Друк різнографією.
Наклад 100, зам. №

Тиражування здійснено з оригінал-макету, виготовленого
редакцією журналу “Вісник Хмельницького національного університету”

Редакційно-видавничий центр Хмельницького національного університету
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 7/1, тел. (0382) 72-83-63
